

С Т А Н О В И Щ Е

по конкурс за доцент в професионална направление 2.1. Филология,
научна специалност Българска литература (нова и съвременна
българска литература),

обявен от Института за литература на БАН;

обявата е публикувана в Държавен вестник от 01. 09. 2015 г.

автор на Становището: проф. дфн Милена Кирова

На обявения от Института за литература конкурс за доцент по нова и съвременна българска литература се е явил само един кандидат, главен асистент, д-р Александра Атанасова Антонова, щатен сътрудник в същия Институт от 2010 г.

Д-р Антонова участва в конкурса с хабилитационен труд на тема „Константин Константинов: възможности на разпознаването и себепознаването“ и петнадесет статии, публикувани в сборници и в периодичния печат след заемане на длъжността главен асистент през 2011 г. Четири от тези статии повтарят тематиката на докторската ѝ дисертация, защитена през 2009 г.; останалите са ориентирани към различни проблеми на новата и най-новата българска литература. Освен това тя е автор на пет рецензии и е участвала в съставянето и редактирането на един сборник с научни статии.

Хабилитационният труд „Константин Константинов: възможности на разпознаването и себепознаването“ е публикуван през 2015 г. от издателство Аз Буки; той има обем 174 страници. Съставен е от Увод, две основни глави, Заключение и библиография на използваната литература.

Творчеството на писателя Константин Константинов – без да присъства в първия план на българската литературна история – се радва на завидна популярност сред изследователите (особено сред младите изследователи) през последните пет-шест години (М. Душкова, Н. Стоянова, Ил. Димитрова, Н. Николова, Вл. Игнатов). То очевидно съдържа потенциал, който е останал недоразчетен от нашето

литературознание и успява да провокира интерес – както чрез собствените си качества и послания, така и чрез актуалността на присъствието си в три различни епохи от развитието на българската литература.

С настоящия труд Александра Антонова се нарежда сред най-внимателните и сериозни изследователи на Константин Константинов; тя се различава от останалите, които са работили в същата област, по силния фокус върху проблеми на рецепцията, при това в две различни и оригинално съчетани посоки. От една страна – традиционният професионален рецептивен контекст (рецензиите, които съпровождат появата на литературни произведения); от друга страна – начините, по които Константин Константинов възприема изкуството и способността да въздейства на своята социална среда чрез него, а това в крайна сметка, щом става въпрос за писател, означава себепознание, или „себепознание“, както го означава заглавието.

Самото изследване е структурирано в съответствие с разделението, което посочих. Двете основни глави целенасочено се стараят да изчерпят материала и проблематиката на всяка от двете рецептивни посоки. Бих искала, макар и съвсем обобщено, да отбележа някои важни особености на работата, извършена от Александра Антонова.

Много почтено, с трудолюбие и самодисциплина тя се е постарала да обгледа цялостно и детайлно своите обект и предмет на изследване. Творчеството и критическата рецепция на Константин Константинов са претърсени не просто за „възможности“, както казва заглавието, а за всички възможности да се уловят посоките на „познание“ и „самопознание“ в думи. Подходът на авторката е подчертано литературноисторически. Д-р Антонова прецизно следва хронологията в появата на всеки текст, на всяко явление, защото е убедена, че именно историческият подход дава възможност да се разбере правилно присъствието на един автор – и вътре, и вън от неговото собствено време; че хронологията не е само естествена даденост, а и силно оръжие за вписване в развойните процеси на една национална култура.

Теоретично-методологическият фундамент на изследването е сравнително ясно, макар и фрагментарно, „по повод“, заявен на различни места. Той е по-скоро еkleктичен (от Платон до Рикъор, Барт, Левинас, Бубер и Хана Аренд), макар че преобладава предпочитание към модерната

западноевропейска философия от втората половина на 19 век. Наистина, Първа част на Втора глава разполага проблема за „спомнянето и припомнянето“ върху два от най-известните диалози на Платон, но в крайна сметка именно те (и особено „Пирът“) са често срещан обект на интерпретация в постмодерните философия и литературознание.

Особено внимание авторката отделя на съвременната критическа рецепция на Константин Константинов. Тя е отлично запозната с публикуваното през последните години и – което е по-важно – успява да го осмисли в двойна интерпретативна оптика. Искам да кажа, че се старее да го впише във вече оформената до този момент верига от критически текстове, като брънка от натрупаната традиция, и в същото време – да открие новото и специфичното, онова, което обяснява привлекателността му за младите автори на съвременното литературознание.

Интерпретативните постижения на труда се открояват най-добре във Втора глава, „Човекът: възможности на себепознанието“. Обект на изследване тук са белетристичните текстове на Константин Константинов. Те, според авторката, „изграждат проект за свят посредством възможностите на Аза да схваща себе си чрез вглеждането и отчуждаването, чрез създаването на другостта, чрез превръщането на другото и другите в компоненти на себепредставата, в одругостяването чрез спомена, припомнянето и пластическите стилизации“ (с. 64). След дефинирането на тези основни конструктивни механизми за себепознание и самоидентификация авторката се съсредоточава в пет конкретни посоки на тяхното действие чрез последователен прочит на различни образи, словесни картини и цели творби от Константин Константинов. Тя привлича философите, чиито имена вече посочих, за да анализира с тяхната концептуална и методологическа помощ как се съгражда „аз-концепцията“ на Константин-Константиновия човек, как местата се превръщат в аспекти на психическата действителност, как се самоизгражда модерното съзнание на един български автор. Постигане на тази част е и дефинирането на едно явление, което авторката нарича „картинното видимо“; моделът, създаден тук, може да бъде използван в по-широк литературноисторически контекст чрез прилагането му към други автори и творби.

Отделна част от изследванията, с които д-р Александра Антонова кандидатства на обявения конкурс, са публикуваните от нея в периода 2011

– 2015 г. статии. Те показват по-голямо разнообразие на литературноисторическите интереси, като обхващат автори, толкова различни помежду им като Н. Вапцаров, Д. Димов, Б. Христов, Б. Шивачев и Кирил Кръстев. Самите статии са кратички, но се стремят да се съсредоточат около някакъв конкретен и ясно разпознаваем проблем; публикувани са в сборници с научен характер.

Като имам предвид литературоведските умения на главен асистент д-р Александра Антонова и достойнствата на нейните съчинения, изброени дотук, възприемам нейната кандидатура като успешна за изискванията на обявения конкурс и предлагам на уважаемото Научно жури да ѝ присъди званието *доцент по нова българска литература*.